

Guy Gilbert

TVÁŘÍ V TVÁŘ UTRPENÍ

portál

Guy
Gilbert

TVÁŘÍ V TVÁŘ
UTRPENÍ

Původní francouzské vydání:

Originally published in French by Editions Philippe Rey, Paris, France, under the title „*Face à la souffrance. Que pouvons-nous faire?*“

© 2009, Editions Philippe Rey, Paris, France

This edition published by arrangement with Editions Philippe Rey in conjunction with L'Autre Agence, Paris, France. All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the Publishers.

České vydání:

Translation © Kateřina Bodnárová, 2014

© Portál, s. r. o., Praha 2014

ISBN 978-80-262-0610-1

Díky, můj drahý čtenáři, že mi píšeš prostřednictvím mého vydavatele. Vyhni se však, prosím, mazání medu kolem úst, jinak bych si už asi netroufl nazout své kovbojské boty.

ÚVOD

Ve svém životě kněze a vychovatele jsem neustále konfrontován s utrpením. Neustále se mi vrací otázka: K čemu utrpení slouží? Proč je v našich životech tolik dramat, tolik bolesti?

Z hlediska lidského se utrpení zdá neospravedlnitelné. Vnímáme ho jako skandál, nespravedlnost. Abychom ho dokázali zvládnout, je třeba o tom hluboce rozjímat, vytrvale meditovat. Kdybych nebyl knězem, jistě bych nedokázal snést, co prožívám. Na této planetě už zemřelo na stovku miliard lidí. „Kolik z nich mělo bolestný život, trápilo se, trpělo... a proč? Ano, můj Bože, proč?“ volal abbé Pierre. Kdybych nevěřil, že za tím utrpením ještě něco je, už dávno bych rezignoval.

„Přece kdyby ten tvůj Bůh existoval, jak by mohly miliony lidí trpět hladem, katastrofami, nespravedl-

ností?“ Tohle poslouchám celý svůj život. Jak mám odpovědět?

Kdo za to může? Spousta utrpení a katastrof je zapříčiněna především našimi nedostatky. Jestli se nám rozpouštějí ledovce a lední medvědi v Arktidě si snad budou muset koupit mrazáky, jestli hrozí, že za padesát let vody oceánu zaplaví Holandsko, je to kvůli naší hlouposti a lehkomyšlnosti! Bolest účastníků dopravních nehod je většinou důsledkem naší neopatrnosti.

Za utrpení mohou války, které si navzájem vyhlašujeme. Války proti vlastnímu tělu, proti ostatním, války proti našemu duchu.

Ovšem utrpení je také nedílnou součástí našeho stavu, nás lidských bytostí – máme tělo, které se během celého života mění, a jeho proměny probíhají leckdy s bolestí až do „ztroskotanosti“ stáří... Proč to utrpení? Má nějaký smysl?

„Do háje, Guy, jsi kněz, tak nám dej nějakou odpověď!“

„Žádnou nemám!“

„Ale byl to tvůj Bůh, kdo stvořil utrpení a zlo, tak odpověz!“

Pak už toho mám až po krk a často jim vyprávím jeden příběh, aby pochopili, že utrpení pochází ze zla, ale zlo nebylo stvořeno Bohem.

Jeden profesor položil kdysi svým žákům následující otázku:

„Stvořil Bůh všechno, co existuje?“

„Ano, to udělal!“ odpověděl jeden z nich.

„Bůh všechno stvořil?“

„Ano, pane profesore!“

„Takže Bůh stvořil i zlo, jelikož zlo existuje... tudíž Bůh je zlý.“

Po vyvození tohoto závěru žák zmlkl. Profesor byl sám se sebou spokojený. Opět se mu podařilo dokázat, že víra v Boha vychází z mýtu.

Jenomže o slovo se přihlásil další žák.

„Můžu vám položit otázku?“

„Samozřejmě,“ odpověděl profesor.

„Existuje zima?“

„Jistě že existuje. Copak vám nikdy nebyla zima?“

„Řekl bych, pane profesore, že zima neexistuje. Podle fyzikálního zákona je zima ve skutečnosti nepřítomnost tepla... Mohu vám položit další otázku, pane profesore?“

„Ale jistě.“

„Existuje tma?“

„Samozřejmě že existuje!“ odpověděl podrážděně profesor.

„Promiňte, ale tma je ve skutečnosti jen absencí světla.“

Nakonec se mladík zeptal rozčileného profesora:

„Pane profesore, existuje zlo?“

„No jistě! S jeho projevy se bohužel setkáváme každý den.“

„To vaše zlo neexistuje, pane profesore, nebo přinejmenším neexistuje samo o sobě. Zlo je slovo, které vytvořil člověk, aby popsal nepřítomnost Boha. Zlo je to, k čemu dochází, když člověk nemá ve svém srdci Boží lásku. Je to jako zima, která nastává, když není teplo, nebo tma, která nadchází, když není žádné světlo.“

Tento moudrý a vnímavý mladý muž se později stal jedním z největších učenců všech dob. Jmenoval se Albert Einstein.

TRPÍCÍ TĚLO

Co může být v našem lidském údělu hroznějšího než být zasažen ve svém vlastním těle, cítit, že všechno, co až doposud fungovalo, se najednou zablokovalo jako stroj, který přestal pracovat? Bolest hlavy, horečka, zlomenina, handicap, nehoda, ze dne na den diagnostikovaná vážná nemoc (rakovina, Alzheimerova choroba, roztroušená skleróza atd.)... A všechna tato zla jsou doprovázena více či méně silnou fyzickou bolestí. Jak to snášet? Jak se smířit s tím, že naše tělo nám způsobuje tolik utrpení?

Tobě, Nelly

Nelly a já jsme před devíti lety společně ruku v ruce nesli svíčku na hřbitov, kde odpočíval její syn. Zemřel při strašlivé autonehodě, způsobené opilým řidičem.

A teď jsem najednou tady, v posteli jejího syna, a žnu horečkou! Cítil jsem tu hnusnou chřipku přicházet. Odolával jsem. Strávil jsem tři nádherné hodiny v přeplněném kostele v Besançonu při mši obětované za jejího syna. Jenomže ta záludná chřipka z konce tisíciletí se vrátila s plnou silou. A pak to přišlo: zvracení, zimnice...

A tak mě Nelly vzala k sobě.

Jako zdravotní sestra se v tom vyzná. A ještě měla něco ohromného navíc: čaj z místních bylinek, nápoj z hor, zázračný elixír. Necháávám se pohltit něhyplnou apatií, kterou knězi, naplněnému obavami z ženského plemene, může poskytnout jedině duchovně založená žena.

Jednou v noci, když se spánek ne a ne dostavit, přichází se v přítmí posadit vedle mého pelechu, aby mě držela za ruku. Jako malý kluk svírám její velkou dlaň, která je tak laskavá, a rychle usínám. Do péče se zapojí i její přítelkyně. Se stejnou diskrétností i zdatností. Svěřuji se jim do rukou a užívám si jejich přítomnost, to, jak jsou mi po boku bez jediného zbytečného slova. A za čtyři dny jsem zase na nohou a překypuji životem. Těsně před mým odjezdem se Nelly a její kamarádky shromáždí na mši. Celebruji s portrétem jejího syna po své pravici. Nadšení těch žen naplňuje celý dům.

Když Kristus sestoupí do mých slabých rukou, v hloubi srdce jásam radostí, že jsem mohl být doprovázen tou, která tu zůstala, věrná, tichá, milující... a jejími přítelkyněmi.

Čínský přítel

Jednou mě nějaký chlápek trpící abstínencem nakopl do hrudníku. Následovala nemocnice. Pohotovost.

Doktor ve službě rychle prohmatal bolestivá místa a svěřil mě radiologovi. Rentgeny zepředu a z boku. Diagnóza hotová! Další!

Vybavili mě recepty na masti a léky proti bolesti a já jsem nemocnici opustil.

Nasedl jsem do auta a řídil s neustávající šubavou bolestí. Ovšem o chuť k jídlu mě to nepřipravilo. Zašel jsem do čínské restaurace, kterou jsem už znal z dřívějších. Majitel viděl, jak se šklebím, a povídá:

„Ty, bolet?“

„Ano.“

A vylíčil jsem mu to. Nato mě vyzval, abych si k němu sedl, než půjdu ke stolu, a dlouze a mlčky mě masíroval tam, kde to bolelo. Za pár minut jsem byl schopen zvednout paži, aniž bych u toho trpěl. Zhltl jsem jídlo a poděkoval mu, že uhádl, že mě něco trápí, a mou

bolest šlechetně utišil. Znovu jsem nasedl do auta. Řazení už bylo bezbolestné.

Jsou dvě hodiny ráno. Rozhodl jsem se, že se před spaním ještě trochu projdu se psy. Vycházím do noci. Pod hvězdnatou oblohou se mé tělo uklidňuje a já sním o světě, kde zraněný nebude „objektem“, ale „subjektem“, kde si někdo vyhradí čas, aby se mu věnoval, naslouchal jeho bolesti.

Podaná ruka

Tyto dva příběhy měly být svědectvím o tom, jakou sílu má lidská přítomnost u nemocného. K vyléčení je jistě velmi důležitá schopnost zdravotnického personálu, ale lidskost, lidská stránka je nedosažitelná injekčními stříkačkami a diagnostikou. Je potřeba sdílet s druhým jeho úzkost, pomoci mu, aby se svou nemocí mohl bojovat.

Ve styku s trpícími jsme často nešikovní. Je velmi důležité naslouchat a podat ruku. Učinit uklidňující gesto, darovat květiny, to je jako darovat Boží úsměv. „I jen skutečnost, že jsme s nemocným ve spojení, mu přináší světlo, které zmírňuje jeho utrpení,“ říkal abbé Pierre. Pokaždé tohle pro trpící učinit neumíme. Vnímavost a přítomnost přítele, příbuzného nebo kolegy jsou moc důležité.

Chovám nekonečnou úctu k povolání ošetřovatelky, lékaře či sociální pracovnice. Žehnám těm, kdo uklidňují a léčí. Mají tak málo času na to, aby mohli být čistě jen přítomni, popovídat si. Pokud chtějí a mohou, působí na světě jako vyslanci lásky, kteří dokážou utěšit a přispět ke znovuzrození. Člověk nemusí být křesťan, aby mohl zachraňovat lidi. Ovšem pokud budeme brát doslova výrok svatého Pavla: „Čím jsem slabší, tím jsem silnější,“ pak je možné oživení vždy. Musíme se snažit ze všech sil, abychom se takto chovali. Někdy to víme, ale nevěnujeme pozornost tomu, kdo potřebuje, aby někdo u něj byl, aby mu naslouchal. Zkuste se poohlédnout po svém okolí, zajděte za svou rodinou, za trpícími v nemocnici.

Mou nezbytnou pomůckou je notýsek, kam si zapisuji adresy a telefonní čísla nemocných. Vždyť na tuto prioritu pro všechny ostatní záležitosti tak snadno zapomínáme...

Jeden nemocný mi řekl, že si spočítal, kolik lidí ho přišlo navštívit. Ten seznam nebyl dlouhý... Jedna osoba, o kterou se starali v centru paliativní péče, mi řekla, že ji Pán opustil. Ve skutečnosti to však byli její blízcí, kdo na ni zapomněl, nikoli Bůh. Taky jsem jí to řekl.

Neopouštějme nemocné.

Nejhorší utrpení spočívá v samotě, která ho doprovází.

André Malraux

Strašlivá otázka eutanazie

Naší povinností je zmírňovat utrpení. A to především ta nejtěžší. Církev připouští, že příliš velké utrpení je zbytečné, že je to zlo, a je třeba se pokusit od něj ulevit.

Existují extrémní případy fyzického utrpení, jako je třeba trápení Chantal Sébirové trpící rakovinou, které konvenční léčba nemohla pomoci.

Při této příležitosti se znovu vynořilo dilema eutanazie. Ve skutečnosti nemocný, jehož vědomí je v konečné fázi zastřeno bolestí, chce „spát“, „skončit to“. Dochází k záměně přání po ukončení útrap s „touhou po smrti“. Tady nejde o touhu po smrti, ale spíš o přání přerušit pekelný koloběh krajní bolesti.

Pozice církve je jasná, vychází z hluboké víry pokřtěných: nemáme právo přivodit smrt. Na druhou stranu však můžeme podat léky, které nemocnému uleví a dovedou ho ke smrti, aniž by se snažily ji vyprovokovat. Cílem není způsobit člověku smrt, ale pomoci mu zbavit se utrpení.

Nutná vzpoura

Vzpomínám si na jednoho mladíka, který byl odsouzen k podmíněčnému trestu za držení naprosto nepatrného množství marihuany: dva roky zkušebního období a povinnost podstoupit odvykací léčbu! To je šílenství! Přitom překupníci drog běhají na svobodě... Navíc ten mladík byl nemocný, měl AIDS. Jedině zmíněná lehká droga mu pomáhala zbavit se nespavosti. V Americe je to legální. Ve Francii ne!

A byl jsem to já sám, kdo mu pravidelně v mírném množství opatroval jediný „lék“, který mu dokázal ulevit a pomoci přežít. A Bůh ví, jak moc jsem proti drogám.

V tomto konkrétním případě mám za to, že trpící člověk má přednost před zákonem.

Prosba v modlitbě

Neustále voláte Boha, aby vám pomohl: „Smiluj se nade mnou!“ „Zachraň mě!“ „Odpusť mi, ubohému hříšníkovi!“ „Uzdrav mě!“ atd. Netvrdím, že byste si neměli stěžovat, ale taky se věnujte něčemu jinému než lamentování, jinak vás Bůh, k němuž se modlíte, bude mít jen za věčně nesamostatné prosebníky.

A to by vás pak Bůh mohl připravit o vaši svobodu – přitom na Bohu je nádherné právě to, že nás učinil svobodnými. Neustále Boha o něco prosit zabíjí veškerou radost. Pokud si okamžitě, jakmile nastane problém, člověk řekne: „Co jsem Bohu udělal, že jsem si to zasloužil?“ dostane se k pojetí Boha, mstícího se svému stvoření.

Takový Bůh však neexistuje.

Je třeba říci „Miluji tě!“, pokud chceme být milováni. Těmto slovům nikdo nemůže odolat. Ani my, ani Bůh.

Skutečná modlitba očišťuje náš obraz, který si děláme o Bohu, zbavuje nás pokřiveného vnímání Boha. Skutečná modlitba je modlitbou chvály a lásky.

Co se týče modlitby prosebné, ta není nikdy zbytečná. Bůh jedná vždycky pro naše dobro... jenomže co je pro nás dobré, ví jen on sám.

Bůh prosí o lásku, zvláště u trpících.

Uprostřed velkého utrpení může výkřik modlitby vytrysknout ze rtů kteréhokoli člověka.

Albert Marie Besnard¹

1 Albert Marie Besnard (1926–1978), dominikán, teolog, velký kazatel a autor mnoha spirituálních děl.